

Kako je Gaetano Benčić istaknuo u predgovoru, Rino Cigui autor je kojega odlikuje obilato korištenje neobjavljenih arhivskih izvora uz kritički pristup. Autorov je tekst popraćen bogatim i jasnim znanstvenim aparatom, nizom fotografija i faksimila izvornoga i dosad neobjavljenoga arhivskog materijala, grafikonima i tablicama. Iako je znanstveni aparat bogat, ne narušava čitkost i pristupačnost ove knjige i širem čitateljstvu.

Danijela Doblanić

Zdenka Bonin – Deborah Rogoznica, *Rodbina Gravisi. Inventar fonda v Pokrajinskem arhivu Koper (1440-1933)*, Koper: Pokrajinski arhiv Koper, 2012., 200 str.

Knjiga se sastoji od tri veće cjeline koje se odnose na povijest obitelji, povijest fonda u koparskom arhivu (Pokrajinski arhiv Koper, PAK) te popis arhivskoga gradiva u fondu obitelji Gravisi.

Nakon kratkoga „Predgovora“ (5-6), autorice govore o povijesti porodice Gravisi i njihova feuda Pietrapelosa („Zgodovina rodbine Gravisi in njenega fevda Pietrapelosa“, 7-14). Donose tablicu koja obuhvaća naziv sela (njih 11), ime i prezime glavarova sela (župana), broj kuća (*ognjišč*), broj stanovnika i prosječan broj članova u obiteljima sa stanjem 5. svibnja 1648. te tablicu muških nasljednika (*dediči*): najprije se navodi grana (*veja*), zatim imena muških nasljednika, pripadna sela (*pripadajoče vasi*) pojedinim nasljednicima, broj kuća (*število hiš*) i na kraju vrijednost feudalnih renti.

Budući da je riječ o arhivskom priručniku/inventaru, veći se dio knjige odnosi na arhivističke opise i popise gradiva.

Cjelina „Arhivski fond rodbine Gravisi v PAK“ (15-25) sastoji se od historijata stvaratelja, historijata samoga fonda, opisa kako je fond sređen i uputa kako se koristiti popisom. Historijat stvaratelja fonda porodice Gravisi i kurikul gradiva koje je stiglo u Pokrajinski arhiv u Kopru vrlo je bogato prikazan jer se radi o fondu s potfondovima, a unutar potfondova sa serijama i podserijama. Unutar navedenoga historijata nalazi se historijat raznih načina sređivanja fonda („Ureditev fonda“) i opis novoga sređivanja na temelju međunarodnih standarda. Poglavlje završava naputcima za uporabu popisa.

Rodonačelnik porodice Gravisi bio je Nicolò, sin Vante (r. 1396.) iz Pirana, koji se kasnije preselio u Kopar. Pietrapelosu (Kostel) je dobio u trajno vlasništvo 10. ožujka 1440. dukalom dužda Francesca Foscarija u znak zahvalnosti što je 1435. otkrio urotu Padovanaca protiv Mletačke Republike. Feud Pietrapelosa obuhvaćao je, osim samoga kaštela, sljedećih 11 sela: Grimaldu, Marčeneglu, Pregaru, Sočergu, Kodolje, Nuglu, Mlun, Zrenj, Črnicu, Salež i Čepić. Nicolò umire 1469., a porodica se potom podijelila na više grana. Sačuvano gradivo fonda počinje upravo navedenim dukalom (signatura: SI_PAK/0299/001), a završava posljednjom serijom spisâ koji se odnose na plaćanje poreza (*davki*) koje je obitelj Gravisi u Kopru plaćala državi od 1812. do 1933. (signatura: SI_PAK/0299/020/004).

Za istraživače je posebno zanimljiv i koristan „Popis arhivskog fonda rodbine Gravisi“ (27-165). Elementi Popisa obuhvaćaju sljedeće: novu i staru signaturu, tehničku jedinicu, naziv popisne jedinice, vrijeme nastanka, razinu popisa (dokument, podserija, serija i sl.), opseg (broj dokumenata; 1 knjiga; omot i sl.), sadržaj, jezik i pismo gradiva. Sam popis vrlo je temeljit, posebno što se tiče sadržaja pojedinih serija, odnosno podserija. Unutar njih navode se pojedini arhivski komadi, njihovi stvaratelji, granične godine stvaratelja itd. Popis je bogat bilješkama (ukupno 108). Fond ima 5,1 dužni metar i smješten je u 51 kutiju. Jezici gradiva su talijanski, latinski, njemački, slovenski, francuski, grčki, hrvatski i arapski.

Prva serija odnosi se na obitelj Gravisi i njezine članove („Rodbina Gravisi in njeni člani“) i podijeljena je u pet manjih arhivističkih cjelina (podserija) koje se odnose na pojedine članove obitelji ili teme: „Girolamo Gravisi in njegovo javno delovanje“ (27-36), „Girolamo Gravisi in Akademija dei Risorti v Kopru“ (37-46), „Girolamo Gravisi in akademije zunaj Kopra“ (47-50), „Drugi člani rodbine Gravisi“ (51-64) i „Korespondenca družine Gravisi“ (64-79). Druga je serija naslovljena „Zbirateljsko gradivo rodbine Gravisi“ (80-102). Obuhvaća tri serije s podserijama koje se odnose na povijest Kopra i okolice, povijest Istre, mletačku Terrafermu i Furlaniju te prijepise povijesnih tekstova. Serija „Druge rodbine, povezane z Gravisiji“ (102-112) podijeljena je na podserije vezane za obitelji Barbabianca, Bocchina i Carli.

Posebna je serija posvećena feudalnim posjedima obitelji: „Fevd Pietrapelosa in druge pridobljene fevdalne posesti rodbine Gravisi“ (112-125).

Dobrima obitelji Gravisi i ostalim obiteljima s njima povezanimâ posvećena je serija „Premoženje rodbine Gravisi in z njo povezanih rodbin“

(125-165). Sastoji se od devet manjih podserija koje se odnose na ženidbene i ugovore o mirazu, oporuke, ugovore o nasljedstvu, ekonomsku aktivnost obitelji i upravljanje dobrima.

Nakon popisa arhivskoga gradiva slijede prilozi, „Priloge“ (167-177), koje čine „Konkordančna tabela s prejšnjim popisom v PAK“ (167-175), „Seznam kratic“ (176) i „Seznam okrajšav“ (176-177). Posebna je vrijednost za istraživače, osobito za one koji traže određene dokumente na temelju već objavljenih radova, tablica konkordancije između starih i novih signatura, koja obuhvaća i obavijest u kojoj se arhivskoj kutiji nalazi pojedina serija/podserija.

Na kraju je popis korištenih izvora i literature, „Viri in literatura“ (179-181), podijeljen u arhivske izvore i objavljene izvore te literaturu i kazala. U kazalu mjesta „Krajevno kazalo“ (183-185) nalazimo 145 mjesta (zaseoci, sela, gradovi), od toga gotovo pedeset mjesta s područja današnje Istarske županije, odnosno djelovanja Državnoga arhiva u Pazinu, što ukazuje na činjenicu da je taj fond zanimljiv i za znanstvenike koji se bave istraživanjem povijesti hrvatskoga dijela Istre, posebno područja koje je nekoć spadalo pod feud kaštela Pietrapelose, najvećega mletačkog feuda u Istri, ali i ostalih sela i gradova, poput Poreča, Pule, Rovinja.

„Imensko kazalo“ (187-200) obuhvaća 1033 imena osoba, od kojih su mnoga djelovala na području današnje Istarske županije (Petar Stanković, Giacomo Filippo Tomasini, Francesco de Polesini, Gasparo Negri i dr.).

Knjiga je obogaćena kopijama raznih isprava, grbova, diploma itd. Likovno je lijepo uređena. Smatramo da je ova knjiga-inventar vrlo dobro koncipirana i da može poslužiti kao primjer za sređivanje sličnih fondova.

Jakov Jelinčić

Visitationes generales – Status Dioecesis Justinopolitanae sub Episcopo Francisco Zeno 1660-1680, a cura di Roberta Vincoletto, ser. Histria documentum, vol. 4, Koper – Capodistria: Histria Editiones, 2012., 95 str. + DVD

Još jedno izdanje u sklopu projekta digitalizacije gradiva Biskupijskoga arhiva u Trstu Histria documentum Humanističkoga društva Histria / Società umanistica Histria / Humanističnoga društva Histria objavljeno je